

ETABLERING AV GRASAREALER

av FAGUS-rådgiver Odd Andersen

Mange faktorer spiller inn for å lykkes med å få godt etablerte grasarealer. Det er store forskjeller i typer grasarealer og hvilke funksjoner disse skal ha. Dermed er det også store variasjoner i krav til vekstmasse, grasarter, sorter og vedlikeholdsprosedyrer.

Til fotballbaner eller grasarealer som skal tåle mye slitasje oppnås best resultat og dermed flest brukstimer dersom vekstmassen er sandbasert. Vekstmassen bør være mest mulig ensartet - stabil, men ikke komprimerbar. Tykkelsen på vekstlaget bør være minst 30 cm for å oppnå god drenering.

Til plenarealer som ikke skal utsettes for sterk belastning kan vekstmassen være mer tilfeldige jordmasser. Myrjord og leirjord er kaldere enn sandjord. Dermed vil en ofte få senere grønne plener om våren og våtere om høsten på slike masser enn på sandjord.

Grasarter

Grasarter til fotballbaner er gjerne engrapp og raigras. En finner ofte sterke bestander med tunrapp. Til andre plenarealer vil frøblandinger med sorter av rødsvingel, engkvein og litt engrapp ofte gi fine plener. Dersom en velger å ha raigras i slike blandinger, vil en ofte få en noe lurvete grasmatte som krever større vedlikehold.

Til ekstensive grasarealer som vegskråninger og friarealer, der en ikke ønsker intensivt vedlikehold, blir resultatet ofte best dersom vekstmassen er næringsfattig morenemasse.

Her gir gjerne ulike underarter og sorter av rødsvingel, stivsvingel og fåresvingel sammen med ulike markblomster godt resultat.

Ofte ser en at det blandes raigras i slike frøblandinger. Hensikten er da at raigras skal etablere seg raskt og hindrer erosjon. Resultatet blir gjerne, spesielt dersom vekstmassen er næringsrik, at raigraset tar det meste av plassen og utkonkurrerer de andre artene.

I kystnære strøk med milde vintre kan raigras overvintre og gi stor bladmasse og dermed føre til et helt annet grasareal enn det som var planlagt. Det er verdt å merke seg at når en nyter jord som vekstmasse er det stor

sannsynlighet for at det i denne følger med en frøbank som kan få konsekvenser for arts sammensetningen ved nyetablering.

Sorter

Er sortsutvalget som tilbys i dag godt nok for norske forhold?

Frøforhandlerne i Norge selger ulike frøblandinger. Min påstand er at pris ofte går på bekostning av kvalitet. Flere av grassortene som tilbys passer ikke til klimaet der de skal nyttes, og har ellers heller ikke gode nok egenskaper. Men oftest er årsaken til dårlig resultat at vi som kjøper grasfrø ikke er bevisst nok på hva vi etterspør.

I Norge har det foregått sortsutprøving av gras til grøntanlegg fra 1960 til 2003. Ut fra slik sortsutprøving har vi i dag en rekke gode norske grassorter. Fra 2004 er slik utprøving forbi.

I mange år har vi i tillegg hatt verdiprøving av ulike grassorter av arter som har plenegenskaper og som egner seg til ekstensive grasarealer. Disse utprøvingene tar for seg de nye sortene som internasjonale frøprodusenter ønsker å få inn på den norske sortlisten. I 2006 avsluttes denne verdiprøvingen fordi det ikke lenger blir bevilget midler.

Golfmiljøet i de nordiske landene ser nødvendigheten av å få et best mulig plantemateriell. Det arbeides nå med å få til en veiledningsprøving, der ulike sorter utprøves i anlegg og under forhold som graset skal utsettes for. Her legges det vekt på utprøvinger i ulike klimasoner. Håpet er å komme i gang med å anlegge slike prøvefelt i 2005.

Nye danske resultater

Skov & landskab i Danmark utga i mai 2004 tre interessante publikasjoner som omhandler etablering av frøblandinger beregnet på grøntanlegg. De referer forsøk som dokumenterer det vi har erfart – nemlig at en del faktorer gjør at forskjellige grasarter trenger ulik tid til etablering. Størst utfordring har nok vært å få god etablering av engrapp.

Det var ulik spiring for forskjellige grasarter i 2001 og 2002. Engrapp (54% i frøblandingen) spirte 18% i 2001 og bare 5% i 2002. Raigras (20% i frøblandingen) spirte 57% i 2001 og 59% i 2002. Rødsvingel (26% i frøblandingen) spirte 26% i 2001 og 36% i 2002.

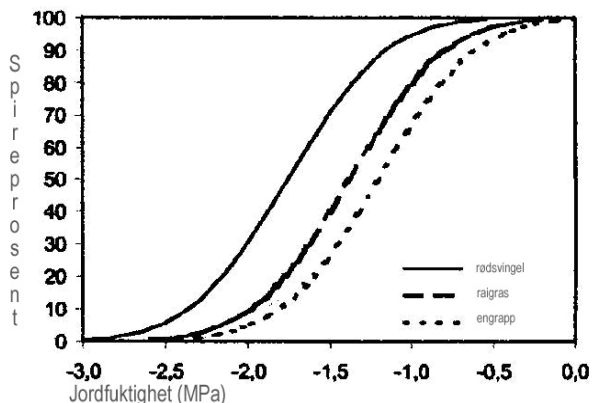
Det er tre faktorer som gir dårlig etablering av engrapp: Den har ofte dårligere spireprosent enn "konkurrentene", den har lengre spiretid og den har lengre etableringstid.

Temperatur spiller inn på etableringen. Både engrapp, raigras og rødsvingel trenger minimum 3-4 °C for å spire. Engrapp krever høyere varmesum enn de andre artene.

Spiretid for engrapp, raigras og rødsvingel ved henholdsvis 8 og 24 °C.

	8 °C	24°C
Engrapp	22 dager	5 dager
Raigras	10 dager	2 dager
Rødsvingel	12 dager	3 dager

Tilgang på vann (tørkestress) har stor innvirkning på etableringen.

Spireprosent for rødsvingel, raigras og engrapp ved økende jordfuktighet.

Odd Andersen er førstekonsulent på Planteforsk Særheim.

Dette faktabladet er tidligere utgitt som FAGUS Fakta nr. 6.

Fakta-serien er et tilbud for abonnenter hos FAGUS Rådgivning. Copyright FAGUS. Ettertrykk er ikke tillatt.

Oppsummering

- Vekstmassenes oppbygging og sammensetning er ofte avgjørende for framtidig resultat
- De store klimatiske forskjellene i vårt land medfører ulike behov for sortsvalg av de ulike grasartene.
- Vær nøye med å velge riktige grassorter til ditt anlegg
- Husk at det kan følge ugras med frøet og i vekstmassen
- Velg riktig tidspunkt for såing med hensyn til vann og varme.

Videre lesning

De danske forsøkene som er referert her er fra Park & landskab Videnblade, Blad nr. 4.7-2.